

CURSUL Nr.2

OPERAȚIUNI BANCARE PRIVIND ATRAGEREA DE RESURSE (OPERATIUNI DE PASIV)

În anii 90, băncile din România efectuau toate tipurile de operațiuni bancare de pe piață, erau practic universal banking . Mai târziu, principalele domenii în care s-au specializat băncile au fost:

- Retail banking;
- Corporate banking;
- Private banking;
- Investment banking.

Operațiunile bancare se împart în două grupe importante:

1. operațiuni de *atrageră de resurse* la vedere sau la termen, în moneda națională sau în valută, ori legate de acestea, numite și operațiuni de pasiv;
2. operațiuni legate de *plasarea resurselor* sub forma de credite, pe piața interbancară sau în titluri de stat, în lei sau în valută, pe termen scurt, mediu sau lung, numite și operațiuni de activ.

Operațiunile pasive reprezintă pentru instituția de credit **operațiunile de atragere și constituire a resurselor**.

Principalele operațiuni pasive ale instituțiilor de credit sunt:

- atrageră de depozite pe diferite maturități de la persoane fizice și juridice;
- împrumuturi primite de la clientela bancară și nebancară;
- constituirea capitalului social și a fondurilor proprii.

Banca atrage resursele disponibile pe piața financiară și le utilizează în principal la acordarea de credite, plasarea în titluri (bonuri de tezaur, certificate de trezorerie etc.) sau constituirea de depozite la alte bănci. Constituirea resurselor presupune costuri pentru băncile comerciale, materializate în dobânzile plătite la depozitele și împrumuturile atrase.

Ratele dobânzii de pe piața interbancară românească **ROBID** și **ROBOR** sunt rate de referință ce sintetizează întreaga activitate derulată pe parcursul unei zile bancare.

ROBID (*Romanian Interbank Bid Rate*) reprezintă rata dobânzii pentru depozitele atrase de bănci, respectiv prețul mediu la care se cumpără fondurile de pe piața interbancară.

ROBOR (*Romanian Interbank Offered Rate*) reprezintă rata dobânzii pentru depozitele plasate la bănci, respectiv prețul mediu la care se vând fondurile pe piața interbancară.

ROBID este o **rată pasivă** de dobândă, iar ROBOR o **rată activă**. Ambele rate se determină ca medii ale cotațiilor băncilor la ora 11 a.m. (ora la București) în fiecare zi lucrătoare și pentru maturități diferite.

Structura resurselor bancilor cuprinde:

- capitalurile proprii;
 - depozitele și disponibilitățile atrase de la clienți - persoane fizice și juridice;
 - resursele atrase de pe piața interbancară (internă și externă);
 - credite/imprumuturi de la bănci sau de la banca centrală;
 - acțiuni.
-
- Pentru a putea funcționa legal, orice instituție de credit trebuie autorizată de Banca Națională a României.
 - Documentația care trebuie să însoțească cererea de autorizare cuprinde, fără a fi limitativă:
 - calificarea și experiența profesională a conducătorilor băncii;
 - nivelul minim al capitalului social subscris, care trebuie versat în formă banescă, în totalitate, la momentul constituirii;
 - studiul de fezabilitate al băncii;
 - acționarii semnificativi și fondatorii băncii;
 - structura acționariatului;
 - sediul băncii;
 - auditorul independent.

Decontările cu banca centrală cuprind și împrumuturile de finanțare garantate cu titluri de stat sau alte titluri acceptate.

Atragerea de depozite interbancare reflectă depozitele constituite de alte bănci la banca respectivă. Acestea pot fi depozite la vedere ale băncilor: (cel mult egală o zi lucrătoare), la termen (pe un termen fix, pentru care durata inițială este mai mare decât o zi lucrătoare) și colaterale. Depozitele colaterale sunt constituite de alte bănci sub formă de garanție.

Împrumuturile interbancare cuprind împrumuturile primite de la bănci, grupate în funcție de termene, astfel:

împrumuturi de pe o zi pe alta de la bănci, când operațiunea se încheie pe baza unei convenții sau a unui contract pentru o perioadă de maximum o zi lucrătoare;

împrumuturi la termen primite de la alte bănci, când operațiunea se încheie pe baza unei convenții pentru un termen fix și o durată mai mare de o zi lucrătoare;

împrumuturi financiare primite de la bănci sunt primite de la băncile nerezidente, având ca beneficiari finali agenți economici nefinanciari, rezidenți.

Depozitele bancare apar sub forma conturilor curente, a depozitelor la vedere și a celor la termen.

conturile curente deschise clienților sunt destinate operațiunilor curente de încasări și plăți. În ceea ce privește remunerarea acestora, practicile în țările Uniunii Europene sunt diferite. Astfel, în Franța se aplică principiul „ni-ni”¹, în timp ce în alte state membre UE este bonificată o dobândă la vedere.

depozitele la vedere sunt slab remunerate, destinate să primească sume de la titular în vederea unei utilizări pe termen scurt. Soldul contului creditor poate fi retras în orice moment, fără preaviz. În practică, se întâlnește și cazul în care banca solicită, mai ales pentru sume importante, un preaviz pe termen foarte scurt, de obicei o zi bancară. O observare pe termen lung permite constatarea unei anumite stabilități a depozitelor la vedere, ceea ce permite băncii alocarea lor pe o perioadă mai îndelungată.

Practica bancară a demonstrat că o parte din depozitele la vedere rămân în conturi pe perioade mai îndelungate. Rezultă un sold permanent, care rămâne la dispoziția băncilor sub formă de pasive stabile.

depozitele la termen reprezintă o sumă depusă de titular și aflată la dispoziția băncii până la o scadență stabilită prin contract, în momentul constituirii depozitului. Depozitul la termen este remunerat la un nivel mai ridicat, care să compenseze imobilizarea fondurilor depuse. Nivelul ratei dobânzii este apropiat de cel al ratei dobânzii pe piața monetară, pentru o perioadă asemănătoare. Retragerea sumei înainte de scadență se sancționează de către băncile comerciale printr-o pierdere de dobândă.

Capitalul social este alcătuit din totalitatea valorilor nominale a acțiunilor emise de bancă. Acțiunile pot fi nominale sau la purtător. Pentru instituțiile de credit, BNR stabilește și actualizează nivelul minim al capitalului social. Acestea pot majora nivelul capitalului social în baza hotărârii acționarilor și cu acordul BNR, utilizând următoarele surse:

- emiterea de noi acțiuni;
- prime legate de capital rămase după acoperirea cheltuielilor legate de operațiunile respective;

¹ nici remunerare, nici tarificare.

- rezerve constituite din profitul net;
- diferențe din reevaluarea patrimoniului;
- obligațiuni, dividende și datorii convertibile în acțiuni;
- rezerve constituite din diferențe favorabile de curs valutar, conform normelor legale.

Datoriile subordonate reprezintă împrumuturi primite în urma unor emisiuni de titluri sau împrumuturi subordonate, cu o scadență nedeterminată sau îndepărtată, a căror rambursare este condiționată de anumite clauze contractuale. Datoriile subordonate sunt incluse în categoria capitalului suplimentar bancar, până la nivelul de 50% din capitalul propriu.

Provizioanele pentru riscuri și cheltuieli sunt constituite de regulă la sfârșitul exercițiului, pentru elemente de patrimoniu a căror realizare sau plată este incertă sau pentru cheltuieli exigibile în perioadele următoare.

Cerințele minime de capital ale instituțiilor de credit sunt reglementate de OUG nr. 99/2006 și de regulamentul BNR-CNVM nr. 18/23/2006 cu privire la fondurile proprii ale instituțiilor de credit și firmelor de investiții.

În conformitate cu acest regulament, capitalul minim initial al unei banci sau al unei sucursale a unei sucursale a unei banci dintr-o tara nemembra a Uniunii Europene sau a rețelei unei cooperative de credit este de 37 milioane lei (aproximativ, 10 milioane euro la un curs de schimb RON/EUR de 1 EUR = 3.7RON). Capitalul minim initial al unei banci de credit ipotecar sau a unei banci de economisire si creditare in domeniul locativ este de 25 milioane lei. Capitalul minim al unei cooperative de credit este de 300 mii lei.

Instituțiile emitente de monedă electronică trebuie să dispună la momentul autorizării de un nivel al capitalului inițial de minimum 12 milioane RON.

Capitalul social al unei instituții de credit trebuie vărsat, integral și în formă bănească, la momentul subscrierii, aporturile în natură nefiind premise.

Conducerea efectivă a activității unei instituții de credit trebuie să fie asigurată de cel puțin două persoane, care să dispună de reputație, pregătire și experiență corespunzătoare pentru exercitarea responsabilităților încredințate.

Fondurile proprii ale instituțiilor de credit și respectiv ale unei rețele cooperatiste de credit sunt formate din fonduri proprii de nivel 1 și fonduri proprii de nivel 2.

Fondurile proprii ale sucursalelor din România ale instituțiilor de credit din state terțe sunt reprezentate de fondurile proprii de nivel 1.

Elementele componente ale fondurilor proprii trebuie să poată fi utilizate în orice moment și cu prioritate pentru a absorbi pierderile, să nu implice costuri fixe pentru instituția de credit și să fie efectiv puse la dispoziția acesteia, respectiv să fie integral plătite.

Fondurile proprii de nivel 1 reprezintă o componentă a fondurilor proprii și cuprind:

- a) capitalul social subscris și vărsat, cu excepția acțiunilor preferențiale cumulative sau, după caz, capitalul de dotare pus la dispoziția sucursalei din România de către instituția de credit din statul terț;
- b) primele de capital, integral încasate, aferente capitalului social;
- c) rezervele legale, statutare și alte rezerve, precum și rezultatul reportat pozitiv al exercițiilor financiare anterioare, rămas după distribuirea profitului;
- d) profitul net al ultimului exercițiu financiar, reportat până la repartizarea sa conform destinațiilor stabilite de adunarea generală a acționarilor, în limita sumei ce se intenționează a se repartiza pe oricare dintre destinațiile prevăzute la lit. a) - lit. c).

Pentru determinarea nivelului fondurilor proprii de nivel 1 se vor deduce următoarele elemente:

- a) valoarea de înregistrare în contabilitate (cost de achiziție) a acțiunilor proprii deținute de instituția de credit;
- b) obligațiile casei centrale față de cooperativele de credit afiliate reprezentând diferențe rămase de regularizat ca urmare a recalculării la sfârșitul exercițiului financiar a valorii participațiilor acestora la capitalul social al casei centrale;
- c) sumele reprezentând contravaloarea părților sociale aferente aportului cooperativelor de credit la capitalul social al casei centrale la care sunt afiliate, în cazul în care aceste cooperative participă la un proces de fuziune sau de divizare de rețele cooperatiste, în urma căruia vor părăsi rețeaua, sau în cazul în care casa centrală a hotărât dizolvarea lor, urmată de lichidare. Sumele vor fi deduse începând cu data hotărârii consiliului de administrație al casei centrale cu privire la încetarea calității de cooperativă de credit afiliată la respectiva casă centrală;
- d) rezultatul reportat, reprezentând pierdere;
- e) pierderea perioadei curente înregistrată până la data determinării fondurilor proprii;
- f) valoarea de înregistrare în contabilitate a imobilizărilor necorporale.

Fondurile proprii de nivel 2 se compun din:

- a) Fonduri proprii de nivel 2 de bază;
- b) Fonduri proprii de nivel 2 suplimentar.

Fondurile proprii de nivel 2 de bază se compun din:

- a) rezervele din reevaluarea imobilizărilor corporale, ajustate cu obligațiile fiscale aferente, previzibile la data calculării fondurilor proprii;
alte elemente;
- c) titlurile pe durată nedeterminată și alte instrumente de aceeași natură.

Pentru calculul fondurilor proprii, elementele componente ale fondurilor proprii de nivel 2 sunt supuse următoarelor limite:

- a) totalul fondurilor proprii de nivel 2 nu poate depăși 100% din fondurile proprii de nivel 1,
- b) totalul valorii acțiunilor preferențiale cumulative pe durată determinată și al capitalului sub formă de împrumut subordonat ce poate fi luat în considerare la calculul fondurilor proprii nu poate depăși 50% din valoarea fondurilor proprii de nivel 1.

OPERATIUNI DE ACCEPTARE DE DEPOZITE – reprezintă principala categorie de operațiuni prin care instituțiile de credit își atrag resursele necesare desfășurării activității de intermediere pe piață.

Depozitul reprezintă suma de bani încredințată unei instituții de credit în următoarele condiții:

- să fie rambursată în totalitate, cu sau fără dobândă și orice alte facilități, la cerere sau la un termen convenit de către deponent cu depozitarul;
- să nu se refere la transmiterea proprietății, la furnizarea de servicii sau la acordarea de garanții.

CONTUL CURENT ÎN LEI

- se adresează: clienților băncii, persoane fizice și juridice sau entități fără personalitate juridică rezidente/înregistrate în România.
- Caracteristici principale:
 - clientul semnează cu banca o convenție (contract) în vederea derulării operațiunilor în contul de disponibilități.
 - prin contul curent se pot efectua operațiuni de alimentare în numerar sau prin virament; eliberare de sume în numerar (prin casieria instituției de credit sau prin bancomat pentru persoanele fizice) la cererea și în favoarea deponentului; operațiuni de plăți prin virament în limita soldului disponibil, transferuri bancare interne și internaționale;
 - pentru disponibilitățile existente în cont, deponentul primește dobândă fixă sau variabilă;

- la deschiderea contului curent, deponentul trebuie sa depuna o suma minima stabilita cu banca si sa achite un comision al carui nivel difera de la o banca la alta, iar la retragerea banilor deponentului i se percepè un comision de retragere.
- Documentele (actele) necesare deschiderii contului curent sunt:
 - formularul (cererea) de deschidere a contului curent,
 - speciamele de semnaturi autorizate,
 - copia actelor de infiintare a societatilor (respectiv copia actului de identitate pentru persoane fizice

CONTUL CURENT IN VALUTA

- se adreseaza: clientilor bancii, persoane fizice si juridice sau personalitate juridica rezidente/nerezidente inregistrate in Romania.
- Caracteristici principale:
 - persoanele fizice si juridice pot deschide la banci conturi in valuta numai pentru valutele cotate de Banca Nationala a Romaniei (EURO, dolar american, lira sterlina, francul elvetian, dolarul canadian, dolarul australian, coroana norvegiana, coroana daneza, coroana suedeza, yenul japonez, forintul ungar, zlotul polonez, coroana ceha, lira egipteana);
 - clientul semneaza cu banca o conventie (contract) de cont curent in valuta.
- Operatiunile care pot fi efectuate prin contul curent in valuta privesc:
 - depunerea de numerar sau depuneri prin virament,
 - operatiuni de incasari si plati comerciale si necomerciale in valuta,
 - retrageri de numerar in valuta la cererea si pe numele titularului pentru cheltuieli marunte (deplasari in strainatate) etc.
- Documentele necesare deschiderii contului curent in valuta cuprind:
 - cererea de deschidere a contului curent in valuta,
 - copia actelor de infiintare a societatii respective,
 - copia actului de identitate in cazul persoanelor fizice,
 - lista speciamelelor de semnaturi,
 - declaratia privind beneficiarul real al fondurilor si informatii privind sursa fondurilor.

CONTUL DE DEPOZIT LA TERMEN IN VALUTA/LEI

- se adreseaza: clientilor bancii, persoane fizice si juridice

- Conditii:
 - semnarea unei conventii (contract) de depozit cu banca, prin care se stabilesc suma, dobanda, scadentele, persoanele autorizate/ imputernicite sa efectueze operatiuni;
 - existenta unei sume minime pentru constituirea de depozite in valuta care difera pe categorii de clienti (persoane fizice, persoane juridice);
 - retragerea sumei se poate face numai dupa expirarea scadentei, in caz contrar, titularul va beneficia de dobanda la vedere pe perioada efectiva de existenta a depozitului;
 - termenele uzuale de constituire a depozitelor sunt: 3, 6, 12, 18 luni, dar bancile pot accepta in cazul unor sume importante si alte termene de constituire;
 - retragerea dobanzii se poate efectua la scadenta, din contul separat in care a fost bonificata, sau poate fi capitalizata prin constituirea unui nou depozit care include si dobanda bonificata anterior;
 - posibilitatea prelungirii automate la scadenta a depozitului, pe o noua perioada similara (3, 6, 12, 18 luni), capitalizand dobanda.

CERTIFICATUL DE DEPOZIT

- Certificatul de depozit = titlu de credit pe termen emis de banca, care atesta depunerea unei sume de bani pe baza careia, la scadenta, se poate incasa atat suma depusa, cat si dobanda aferenta.
- Conditii:
 - se adreseaza persoanelor fizice si juridice care pot obtine certificate de depozit contra unor sume de bani reprezentand valoarea nominala a acestora;
 - cupiura difera de la o societate bancara la alta
 - termenele uzuale sunt de 3 si 6 luni, sau chiar un an;
 - dobanda este fixa si se inscrie pe certificat la data cumpararii
 - plata dobanzii se face la scadenta.

CERTIFICATUL DE DEPOZIT CU DISCONT

- Certificatul de depozit cu discount = instrument bancar ce ofera posibilitatea cumparatorului sa intre in posesia unui astfel de titlu platind o suma mai mica decat valoarea lui nominala care se va incasa la scadenta

- diferența între suma de cumpărare și valoarea nominală a certificatului de depozit cu discount = "dobanda" care este "avansată"
- Condiții:
 - certificatele de depozit cu discount sunt emise de bănci atât în moneda națională, cât și în valută;
 - maturitatea (scadența): până la 12 luni;
 - cumpărarea: în fiecare zi în perioada de la emitere până la scadență;
 - răscumpărarea: în orice zi de la cumpărare până la scadență

DEPOZITUL PENTRU PENSII

- oferite exclusiv persoanelor fizice, în care se pot efectua depuneri pe tot intervalul dintre data deschiderii și cea a scadenței.
- Condiții:
 - termenul de constituire este de regulă un an cu posibilitatea prelungirii automate la scadență pe aceeași perioadă;
 - dobanda este cea aferentă depunerilor la termen de un an, se pot efectua depuneri multiple în același cont, fără a fi nevoie de încheierea unor noi convenții cu banca, ca în cazul depozitelor la termen obișnuite;
 - calculul dobânzii se face lunar, iar bonificarea se efectuează la scadența depozitului (un an);
 - avantajul acestui tip de depozit constă în faptul că banca permite depunerea sumelor în orice moment, anterior scadenței, condițiile de dobândă și termenul rămânând neschimbate.
- oferite exclusiv persoanelor fizice, în care se pot efectua depuneri pe tot intervalul dintre data deschiderii și cea a scadenței.
- Condiții:
 - termenul de constituire este de regulă un an cu posibilitatea prelungirii automate la scadență pe aceeași perioadă;
 - dobanda este cea aferentă depunerilor la termen de un an, se pot efectua depuneri multiple în același cont, fără a fi nevoie de încheierea unor noi convenții cu banca, ca în cazul depozitelor la termen obișnuite;

- calculul dobanzii se face lunar, iar bonificarea se efectueaza la scadenta depozitului (un an);
- avantajul acestui tip de depozit consta in faptul ca banca permite depunerea sumelor in orice moment, anterior scadentei, conditiile de dobanda si termenul ramanand neschimbate.

DEPOZITUL PENTRU VACANTA

- se adreseaza persoanelor fizice, care pot efectua depuneri de sume in cont pe intreaga perioada de la deschidere pana la scadenta.
- Conditii:
 - depozitele pentru vacanta se pot constitui pe perioade de 6, 12 luni, cu posibilitatea prelungirii lor automate la scadenta, pe aceeasi perioada;
 - beneficiaza de o dobanda corespunzatoare depozitului la termen de 6, 12 luni, variabila in functie de evolutia pietei, care se calculeaza lunar si se bonifica la scadenta (6 sau 12luni);
 - in cazul retragerii sumelor inainte de scadenta, banca bonifica dobanda la vedere pe perioada existentei efective a depozitului.

DEPOZITUL PENTRU MINORI

- se adreseaza persoanelor fizice cu varste cuprinse intre 14 -18 ani.
- Conditii:
 - termenul poate fi de 1, 3, 6, 9,12 sau 18 luni;
 - valuta poate fi cea autohtona, USD sau EUR;
 - valoarea minima a depozitului este de 500 mii lei si respectiv 500 USD sau EUR;
 - . depunerile pot fi facute de minori fara acordul altei persoane (parinte, tutore, curator) daca suma totala a depozitului se incadreaza in plafonul de garantare a depozitelor in sistemul bancar stabilit de Fondul de Garantare a depozitelor in sistemul bancar.
 - retragerile se pot face de minor numai cu acordul parintilor (tutorelui/curatorului) dat in scris in fata notarului public
- se adreseaza persoanelor fizice cu varste cuprinse intre 14 -18 ani.
- Conditii:
 - termenul poate fi de 1, 3, 6, 9,12 sau 18 luni;
 - valuta poate fi cea autohtona, USD sau EUR;

- valoarea minima a depozitului este de 500 mii lei si respectiv 500 USD sau EUR;
 - . depunerile pot fi facute de minori fara acordul altei persoane (parinte, tutore, curator) daca suma totala a depozitului se incadreaza in plafonul de garantare a depozitelor in sistemul bancar stabilit de Fondul de Garantare a depozitelor in sistemul bancar.
- retragerile se pot face de minor numai cu acordul parintilor (tutorei/curatorului) dat in scris in fata notarului public

CERTIFICATUL DE DEPOZIT ESCROW

- Contul de depozit escrow =cont de depozit temporar, deschis in vederea pastrarii/depozitarii unor sume de bani in lei sau valuta pana la incheierea unui contract, livrarea unor marfuri sau indeplinirea unor conditii specificate intr-un contract/angajament incheiat intre doua parti.
 - banca -agent escrow,
 - deponentul -titularul depozitului.
- Conditii:
 - deschiderea contului de depozit escrow se efectueaza in baza cererii deponentului;
 - contractul de depozit escrow se incheie intre banca, pe de o parte si partenerii contractului de vanzare-cumparare sau angajamentului incheiat, pe de alta parte.